

**In Hippocratis aphorismum secundae sectionis vicesimum quartum
commentarius / Marsilii Cagnat.**

Contributors

Cagnati, Marsilio, 1543-1612.

Publication/Creation

Romae : Apud Ascanium, & Hieronymum Donangelos, 1591.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/yp6y7pss>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

HIPPOCRATIS APHORISMVM
 SECVNDÆ SECTIONIS
 VICESIMVM QVARTVM
 COMMENTARIVS

MAR SILII CAGNAT
 VERONENSIS,
 MEDICI ROMANI,

ET IN ROMANO GYMNASIO MEDICINÆ
*(quam Theoricam vocant) de priore loco publice
 interpretantis.*

R O M Æ

Apud Ascanium, & Hieronymum Donangelos.

M. D. XCI.

D. O. M.

A ANTONIO MARIE SALVIA-
TO CARDINALI, VIRO CVM
DIGNITATE, TVM DOMESTI-
CA NOBILITATE, ET OMNI
VIRTVTVM GENERE CLARIS-
SIMO, ET PATRONO MERI-
TISSIMO, MARSILIUS CA-
GNATVS EXIGVVM GRATI
ANIMI MONVMENTVM

D. D. D.

BRITISH MUSEUM
SALE DUPLICATE

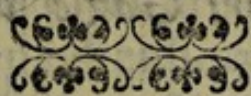
78 8 7

MARSILII CAGNATI

IN HIPPOCRATIS APHORISMVM

secundæ sectionis vicesimum quartum.

PROVIDENTIAM medico necessariam esse, notissimum est: propterea Hippocrates multis est voluminibus notas persecutus, quibus de ægrotantibus aut spem, aut timorem concipere debemus. quamobrem cum Aphorismus secundæ sectionis vicesimus quartus ad eandem medicinæ partem pertineat, & magnum ad prædicendi rationem aditum aperiatur; summa ope niti decet, ut probe illius sensum, auctorisq. consilium assequamur. Itaque hunc explicaturus primum varias eiusdē versiones, & illas quidem vetustiores, proponere in animum induxi, ut, quas afferre potest lectionis varietas, difficultates, commodius Lector percipere valeat: tres vero satis superq. fore existimaui: licet enim tot fere existant, quot hucusque auctores Aphorismos interpretati sunt, nihilominus tamen ab his, quas proponimus, verbis potius, & dicendi forma, quam sententia differunt.

APHOR. XXIII. SECTIONIS II.

Τῶν ἐπὶ τῇ ἡ τετάρτῃ ἐπιδείκνυται, ἐτέρῃς ἐβδομάδος ἡ δευτέρῃ ἀρχῇ. Θεωρητὴ δὲ ἡ ἐνδεκάτη, αὕτη γὰρ ἐστὶ τετάρτη τῆς ἐτέρῃς ἐβδομάδος. Θεωρητὴ δὲ πάλιν ἡ ἐπτακαιδεκάτη, αὕτη γὰρ ἐστὶ τετάρτη μὲν ὑπὸ τῆς τεσσαρακαιδεκάτης, ἐβδόμη δὲ ὑπὸ τῆς ἐνδεκάτης.

Antiqua versio.

Septimæ quarta est indicatiua, & alterius hebdomadæ

octava principium . Contemplaria vero undecima : hæc enim est quarta secundæ hebdomadæ . Contemplaria vero rursus septima decima : hæc est enim quarta a quartadecima , septima vero ab undecima .

Theodori Gaze versio .

Dies quartus septimi index est . octavus principium alterius septimanæ exorditur . Undecimus etiam considerandus est : quartus enim secundi septenarij est . Item decimus septimus considerandus est : quartus enim a quarto decimo , & septimus ab undecimo est .

Nicolai Leonicensi versio .

Septenorum quartus est index , alterius septimanæ octavus principium . Est autem , & undecimus contemplabilis : ipse enim quartus est alterius septimanæ . Rursus vero & decimus septimus contemplabilis : ipse siquidem quartus est a quarto decimo , septimus vero ab undecimo .

Ut igitur perspicue magis de huius aphorismi sententia differamus , de dierum in morbis observatione præfari quædam oportet .

In primisq. diluenda est vetus dubitatio , cuius mentionem Celsus fecit libri tertij capite quarto : nam cum dies impares potissimum ab antiquis notatos affirmet , primo negabant aliqui , ut Asclepiades , in vlllo die , quia par , imparve esset , maius , minusve periculum esse : nam interdum pares dies imparibus peiores fiunt , & quartusdecimus par est , etsi illum valde Hippocrates observaret . deinde obieiebant ei inconstantiam , & levitatem : nam si dies impari restanti faciendi fuere , cum octavum primi naturam habere dixerit (etenim hoc ipso aphorismo asserit , octavum alterius hebdomadæ principium esse) nonne sibi repugnat , qui decimum , & duodecimum negligit , quasi pares , cum tamen decimus sit tertius ab octavo , & duodecimus sit ab

eodem

eodem quintus : atque ideo vterq. impar habendus , aut negandum , in octauo primi naturam inesse ? Dicebant etiam, Hippocratem sine probabili ratione ab vndecimo transire ad quartum decimum : quia si nonum , & vndecimum vt impares æstimabant , ad tertium decimum , qui similiter impar est , transeundum fuit , non ad quartum decimum . his autem reprehensionibus subiungit Celsus , quam putat erroris causam exstitisse , scilicet , antiquos , etsi admodum celebres viros , à Pythagoricis numeris fuisse deceptos . hæc obijciebantur .

Sed non est mirum, Asclepiadem ex orandi magistro ad medicinam repente conuersum , & verborum artificio longe magis , quam medendi scientia , præstantem , tum hæc , tum alia plura ignorasse . ipsum magis Celsum admiror , alioqui non minus diligentem , quam elegantem Hippocratis interpretem , argumento tam leui , ac inani Asclepiadis temeritatem Hippocratis grauitati , atque peritiæ prætulisse .

Erratum est igitur ab ijs , qui Hippocratem reprehenderunt , quod consilium illius ignorarunt penitus , nec artis inueniendæ , & de inuentis iudicandi , rationem nouerunt : experientiam , inquam , ignorarunt , artium principia , & fundamenta constituere , eoq. decepti maxime sunt , quod solius ope rationis , citra experientiæ adminiculum , se de ijs rebus posse cognoscere , & statuere crediderunt , quæ res solis in medicina facienda maxime versatis innotescere valent . Non est Hippocrates Pythagoræ numeros (vt illi commenti sunt) secutus : sed naturæ obseruator diligens fuit : quam statos terminos , & statâ tempora rebus omnibus constituisse , certissimum est : quos terminos , quæve tēpora , sola nos obseruatione cognoscere valemus .

Naturæ autem modos Hippocrates contemplatus , alibi pares dies ab imparibus segregauit , vt libri primi Epidemion , sectione tertia . alibi miscuit , vt hoc aphorismo , & quartæ sectionis tricesimo sexto . & ob eādem causam op-

time

acut. 56.

time nouit pares, interdum esse, (vt obijcitur) paribus de-
 teriores, neque pugnat secum ipse, quia alibi dixerit, im-
 pares dies maxime cauendos, nam, cum ait maxime, hac
 comparationis nota, locum aliquem paribus manifeste
 reliquit: neque leuitas, vel inconstantia fuit, pares im-
 paribus miscuisse, sed in obseruandis naturæ modis dili-
 gentia. quamobrem illi naturam ipsam accusant, cum dili-
 gentiam Hippocratis reprehendere conantur: nec vsquā
 Hippocrates dixit, octauum diem primi naturam habere,
 vt hinc sequatur, decimum, & duodecimum, ab ipso negle-
 ctos, pro imparibus habendos esse. tantum dixit, octauum
 esse secundi septenarij principium, quæ verba aliud, quam
 illi opinati sunt (vt suo videbimus loco) significant. neque
 dicendum fuit, sine probabili ratione ab vndecimo ad
 quartumdecimum Hippocratem transgressum, quoniam
 in nulla ratione, citra experientiam, vis tanta inest,
 quanta in ipsa, citra rationem, experientia.

Itaque Hippocrates non ex ingenio, sed vsu doctus va-
 riam dierum obseruationem proposuit: nam vt varios ca-
 sus diuersis diebus, item eosdem casus non eisdem diebus
 diuersa significare, vsus ostendit. propterea alias pares
 dies, alias impares, alias vna promiscue ambos proponit,
 alias de vno, alias de pluribus verba facit. Inde factum
 est etiam (vt paullatim ad id, quod propositum est, acceda-
 mus) vt quaternarios, & septenarios maxime obseruandos
 tradiderit: nam quæcumque ad hominis naturam perti-
 nent, illa septenarijs definiri, & concludi animaduertat,
 vt multis ab eo proditum est libro de carnibus (quem de
 principijs inscribendum viri quidam doctissimi statuerūt)
 ex quo libro M. Varro multa desumens librum edidit, quæ
 hebdomades inscripserat, quod à Gellio accepimus, qui li-
 bri tertij noctium Atticarum capite decimo illa ex Varro-
 ne retulit, quæ ex dicto Hippocratis libro desumpta ne-
 mo, qui loca contulerit, negandum certabit: ergo & in
 morbis septenarios obseruandos admonuit, & quartana-
 rios,

rios, vt qui septenariorum medietatem contineant, vt eodem libro de carnibus testatus est.

Hunc in modum explicatis, de consilio Hippocratis agendum est: & quia de re hac non vna est opinio, varietatis huius fundamentum primo explicandum est.

Dies diuiduntur in treis classes (vt communis medentium schola recepit) nam alij decretorij, seu iudicatorij, seu critici vocantur: alij indices: alij tertij generis sunt, & appellantur intercalarij, & intercidentes: iudicatorios autem ipse Hippocrates sæpe memorat, & κρισίμης Græce appellat, quorum alij pares, alij impares dicuntur, & vtriusque classis singuli enumerantur lib. 1. epid. sect. 3. licet ipsi impares iudicatorij appellationem, tamquam propriam, sibi vindicauerint: quod & Celsus testatus est eodem libri tertij capite quarto, & Hippocrates diserte docuit a quarto libro acutorū, vbi pares a iudicatorijs ita se iunxit, vt iudicatorij nuncupatione impares intelligendos voluerit. intercalarij vocantur, quos Hippocrates nec inter pares, nec inter impares memorauit: pares nominat 4. 6. 10. 14. 18. 20. 24. 28. 30. 34. 40. 60. 80. 120. impares 3. 5. 7. 9. 11. 17. 21. 27. 31. erunt igitur intercalarij reliqui omnes a primo ad tricesimum quartum, quos Hippocrates omisit: inter pares. 2. 8. 12. 16. 22. 26. 32. inter impares. 13. 15. 19. 23. 25. 29. 33. in ipsis vero iudicatorijs diebus tum paribus, tum imparibus tertium genus notatum est, qui dicuntur indices, seu spectabiles, seu contemplatorij, seu (vt antiquior interpres Galeni vertit) contemplarij, de quibus posterius plenius dicendum est.

Dies iudicatorij.

a 4. acui 68.

Dies intercalarij.

Cum ergo huius aphorismi documētum ad dierum observationem pertineat, de quibus Hippocrates diebus verba faciat, dubium est: nam alia Galeni, quem plerique ex posterioribus secuti sunt, alia quorundam recentiorum opinio fuit.

Etenim Io. Bapt. Montanus, cui assentiri Franciscus Vallesius videtur, hoc Hippocratem aphorismo scripsit, veros,

veros, & legitimos decretorios dies explicare, qui sunt, septimus, decimus quartus, & vigesimus. quos ultra licet alij dies existant decretorij, tamen illi non sunt hoc aphorismo nominatim comprehensi, quia primis ipsis viginti diebus continentur, quorum repetitione illi ostenduntur, qui ultra vicesimum decretorij reperiuntur: nam, gratia exempli, post vicesimum decretorius est vicesimus septimus, tricesimus quartus, & quadragesimus, qui pares videntur esse prioribus illis septimo, quarto decimo, & vicesimo, quibus alij etiam in singulis vicenarijs ultra quadragesimum respondere creduntur, vt ab ipso etiam Galeno est notatum, & ad hunc aphorismum, & libri secundi de diebus decretorijs capp. quinto, & nono.

Sed in hac opinione illud absolum videtur, Hippocratis fuisse consilium ea docere, de quibus nihil omnino docet: nam de septimo, quarto decimo, & vicesimo nihil dicit, quo intelligamus, hæc aliquarum propositionum subiecta esse: non apparet enim, quomodo ex aphorismo conficere debeamus, dies septimus est verus decretorius, quartus decimus item, vicesimus item: quinimmo in aphorismo nec decretorij appellatio vlla, nec diei vicesimi mentio est: sed nec illud placet, veros & legitimos decretorios Hippocrati esse, septimum, decimum quartum, & vicesimum, quia constat Hippocratem^a indicatorios etiam diserte appellasse tertium, quintum, nonum, vndecimum, decimum septimum. & in prognosticis^b non tantum tres à Montano memoratos, sed & quartum ipsum vndecimum & decimum septimum indicatorios appellat: propterea opinio hæc omittenda est.

Galenus igitur secus docuit, esse videlicet sermonem Hippocrati de diebus indicibus, & spectabilibus, quæ sententia verbis aphorismi consentanea est: cum enim in partibus treis aphorismus commode diuidatur, in parte secunda est hæc propositio expressa, dies vndecimus est contemplabilis, item in tertia, dies decimus septimus est contemplabilis,

plabilis, à quibus non abhorret, quæ in prima parte habetur: quartus est index, quamvis enim alia vox sit index, quam contemplabilis, illa Græce ἐπίδηλος hæc θεωρητὶς dicta, idem tamen sensus putatur esse. docet igitur Hippocrates, qui dies sint contemplabiles, seu iudices, non autem, qui sint decretorij, Græce vocati κρίσιμοι: cuius vocis alius sensus est, quam dictarum, ἐπίδηλος, & θεωρητὶς. Sed ut Hippocratis consilium plenius consequamur, duplex difficultas explicanda occurrit, prior est, quot nam dies hi spectabiles, vel indices statuendi: altera vero, in quem usum dies indices notandi veniant.

De prima, cum Hippocrates hoc loco treis solos indices memorauerit, quartum, vndecimum, decimumseptimum: Galenus, & posteriores interpretes, & auctores longe plures recensuerunt: itaque primo docendum est, sint ne soli tres, an plures indices, de Hippocratis uidelicet sententia: esse autem præter treis enumeratos, indicem quoque sextum diem, manifeste traditum est quartæ sectionis aphorismo vicesimonono, ubi legitur, quibus in febribus sexto die rigores fiunt, iudicium sequitur difficile. traditum est etiam eiusdem sectionis aphorismo sexagesimo quarto diem septimum, nonum, vndecimum, & decimumquartum indices, & spectabiles esse, nam scriptum est, quibus in febribus morbus regius septimo, vel nono, vel vndecimo, vel quartodecimo, superuenerit, bonum & c. insuper in^a prognosticis primus, tertius, quartus, quintus, & nonus pro indicibus habentur illis verbis, quibus à primo protinus die dolor superuenerit, ijs quarto, & quinto die ingrauescit, mox in septimo liberantur. sunt non pauci, qui in tertio die dolere incipiunt, quinto maxime molestantur, deinde nono, vel vndecimo tuti euadunt: sed quos dolor quinto die vexare cæperit, reliqua ex proportionem respondent, ijs decimoquarto die finitur morbus. demum libro^b de victus ratione in acutis morbis visus est Hippocrates indicem facere ipsum quartum

Quot die indices statuendi.

a lib. 3. 20.

33.

b 4. acut. 69

decimum inquit, cum febricitans aliquis die decimo-quarto obmutuerit, is non solet celeriter aut solui, aut à morbo liberari, ergo non soli tres in hoc aphorismo enumerati, sed longe plures indices erunt.

Hoc idem etiam ostenditur Galeni, & illorum, qui Galenum secuti sunt, auctoritate, qui in singulis vicenarijs crediderunt, totidem esse indices statuendos, quot Hippocrates in primo vicenario notauit, itaque nonnulli schemate huiusmodi tum indices, tum decretorios dies vsque ad centenos exhibuerunt.

Indices. Decretorij. Indices. Decret. Indices. Decret.

4.	7.	11.	14.	17.	20.
24.	27.	31.	34.	37.	40.
44.	47.	51.	54.	57.	60.
64.	67.	71.	74.	77.	80.
84.	87.	91.	94.	97.	100.

quorum opinioni fauere Hippocrates videtur, qui libro prognosticorum docuit, morborum sex insultus per quaternarios auctos in vicenariū definere, primus enim quarto die finitur, alter in septimum producit, tertius in undecimum, quartus in decimumquartum, quintus in decimum septimum, sextus in vigesimum: deinde, inquit, eadem ratione, atque additione, primus circuitus ad quatuor & triginta, alter ad quadraginta, tertius ad sexaginta dies perueniet, cum igitur simili ratione quaterniones Hippocrates post vicesimum diem obseruet, videtur etiam rationi consentaneum, voluisse, indices quoque dies post eundem vicesimum notari.

Verum e contrario, treis tantum esse indices dies, & spectabiles, mihi facile persuadetur cogitanti, Hippocratem alibi nusquam horum dierum mentionem fecisse, vel aliorum, qui in sequentibus vicenarijs respondeant his, quos solos in primo vicenario recensuit, cum enim decretorios

locis pluribus memorauerit, spectabiles, seu contemplatarios, hoc vno prodidit loco, & treis nominatim: est autem communis ratio aphorismi, quæ docet, non esse aphorismo addendum, neque demendum, alioqui aphorismus non esset: aphorismus enim, vt sententia definita, ita oratio præcisa est, vt alibi exposui, quod si vnquam voluit has Hippocrates sententias amplificandas, & ad alia transferendas, quæ ipsis aphorismis non expresserit, hoc, communibus expressis verbis, notauit, vt cum ante dixit. Non satietas, non fames, neque aliud quicquam, quod modum naturæ excefferit, bonum: multa sunt non bona, si modum excefferint, quæ vocibus illis communibus comprehendit, neque aliud quicquam: ergo aphorismi illius sententia amplificari ex Hippocratis sententia potest, & transferri ad motus, & labores, ad ocium, & quietem, & ad alia quæcumque in mediocritate constituta nobis prodesse solent. idem fecit, cum dixit, quicumque morbi ex repletionem &c. & conclusit sententiam inquiens, & aliorum contrarietas. & infra, cū ait, Multum & repente euacuare &c. nam adiungit communem dictionem, quomodocumque aliter mouere. & hoc igitur loco, si transferendum duxisset aphorismum vltra vicesmos dies, id aliqua communi nota significasset.

Et quia, vt ante dictum est, artis principium experientia est, non tanti ratio, quanti experientia facienda est. si quis possit docere, experimentis compertum esse, & comprobatum, alios similes indices dies vltra vice simum reperiri, ei credendum fuerit: quod si solam rationem sequatur, non facile assentiendum. nemo autem, id experimentis docere, aggressus est. & facile soluuntur rationes, quibus, id doceri posse, videbatur. & primo ad rem non facit, quod alicubi Hippocrates alios indices dies, non quidem hac indicis nota insigniuerit, sed Lindicauerit tātum, vt de sexto dictum est, de septimo, nono, & alijs, quoniam etiā illi intra vice simum omnes continentur, nec docent, esse

ur in hoc
hor. dies
dices ali-
memora
s Hippo-
non po-
esit.

etiam ultra vicēsimū contemplatorios, quod nūc quæ-
ritur. illud quidem explicandum monent, cur hoc apho-
rismo illorum Hippocrates non meminerit, cuius ratio
inuentu facilis visa est. scilicet hac dignos appellatione
cenfuit hos tres dies, quia in his solent signa apparere, quæ
nos aliquid doceant de futuris in quocumque morbi gene-
re, & ex signis, quæcumque his diebus apparuerint, at sex-
tus dies vno tantum tempore index dictus est, nempe cum
rigor in febribus fit: similiter peculiaris casus est, cum septi-
mus, nonus, & decimusquartus spectatur, nempe cum
morbus regius febribus accedit: quamquam alter casus e-
tiam notatus est, quo decimusquartus indicat, vbi obmu-
tescit aliquis in febre: vti etiam nonus indicat in dolori-
bus, vt de primo etiam, tertio, & quinto dictum est in pro-
gnosticis, at in quarto, vndecimo, & decimo septimo in-
diciū futurorum aliquod ex omni euentu, & in omni
ægritudinis genere accipimus: propterea soli nominati
sunt indices, & contemplatorii, & soli hoc aphorismo
comprehensi.

De Galeni, & aliorum auctoritate, non possum aliud
statuere, nisi admonere, consulendam esse experientiam,
quæ artium fundamentum est. illorum certe opinioni mi-
nime fauet ille Hippocratis locus ex prognosticis; nam etsi
docet, quaternarios etiam post diem vicēsimū obseruan-
dos esse, non tamen docet vicēsimūquartum indicem es-
se instar quarti, & tricesimūprimum instar vndecimi, &
tricesimūseptimum instar decimiseptimi, etenim de solis
eo libro criticis, non etiam de indicibus sermo est: quan-
do nec in primo vicenario dies indices eo loco commemo-
rauit. fecit quidem, inquam, quarti mentionem in progno-
sticis, & vndecimi, & septimi decimi, verum non ut indi-
ces, sed ut iudicatorij sunt, quod enim de solis iudicatorijs
loquatur, eo apparet, quod a initio tractationis docet, fe-
bres æquali dierum numero, seu quis liberetur, seu occi-
dat, finiri. & deinde exponit, finiri alias quarto die, alias
septimo,

3. progn.
1.

Septimo, alias vndecimo &c. finiri autem & iudicari pro eodem accepit, nam quod primo contextu dixit κρίνοῦται, dixit in secundo πύουνται, in tertio, κτείνουσιν, & in quarto τελευτῶσιν, vt scilicet intelligamus pro synonymis hæc accepta, iudicantur, cessant, finiuntur, quod si mors sequatur, pro eodem accepit iudicari, cessare, & interficere. cum itaque de sola iudicatione verba faciat, nihil inde accipere valemus, quod doceat, esse indices dies vltra vicesimum notandos. quamuis igitur probabilis illorum ratio sit, in singulis vicenarijs indices esse notandos dies, haud tamen assentimur, hanc fuisse Hippocratis sententiam, quando nec oratio eius vlla, nec ipsa hoc comprobant experimenta.

Ad hæc ratio quoque nonnulla afferri potest, quamobrem tres illi tantum dies primi vicenarij innotuerint, qui indices, & contemplabiles dici meruerunt. namque facilius rerum, quæ crebro fiunt, haberi experientia potest, quam earum, quæ raro contingunt: at morbi plerique intra diem vicesimum desinunt: qui producuntur vltius pauciores sunt: illorum igitur, quæ in primo vicenario eueniunt, vt magis necessaria, ita etiam certior experientia est. deinde, quo longior morbus, eo plura occurrunt, quæ obseruationem, & diligentiam impediunt. præterea existimandum est, non absque Dei prouidentia factum, vt in morbis aliqua appareant, quibus illorum natura manifestetur, & ex quibus de futuro euentu præsciri nonnihil possit, hoc vero per initia euenire præstabat: nam quo citius, eo quoque vtilius prædicitur: est igitur ea morborum natura, siue acuti sint, siue non acuti, vt euentus eorundem (quod maxime erat optandum) possit casuum obseruatione præsentiri, qui ante diem vicesimum eueniunt, & illis præsertim diebus, quos in hoc aphorismo Hippocrates notauit, & passim a medicis indices & contemplabiles dicuntur: qui, ex Hippocratis sententia, soli sunt, quartus, vndecimus, & decimusseptimus.

Cur die
indices so-
tres ab Hi-
pocratem
morati.

is indi-
m dierū

Iam vero explicandum est, in quem usum Hippocrates, dies treis propositos dirigendos, voluerit: hoc est enim cognitu dignissimum, & a nemine hactenus explicatum. illud sane manifestum est, indices dici dies quia futura indicant: sed quomodo sit hoc intelligendum, non est manifestum. Galenus, & omnes interpretes, & auctores, quotquot hucusque vidimus, tradiderunt, diem quartum indicare, quid sit in die septimo futurum, vndecimum, quid in quartodecimo, decimumseptimum, quid in vicesimo, quæ opinio videtur Montani sententiam, quam habuit de Hippocratis consilio, confirmare, quod, scilicet, hoc voluerit aphorismo dies vere decretorios docere: cū enim indices apud ueteres auctores criticorum causa notati sint, videtur sequi, hoc aphorismo præcipuum, dies explicari decretorios, septimum, quartum decimum, vicesimum, quando causa horum quartus, vndecimus, decimusseptimus, quos indices vocant, notati sunt.

Sed hac opinione (absit verbo inuidia) nihil inanius: hac interpretatione nihil est, quod mendacem esse medendi scientiam (quæ tamen verissima est) magis persuadeat: nam quotidiana experimenta, hanc prædicendi rationem fallacissimam esse, demonstrant. & ne de nostris experimentis aliquid dicamus, quæ in aduersarijs nostris pene innumera collegimus, illa tantum propono examinanda, quæ ipse Hippocrates in suis aduersarijs, libris videlicet, qui *ἐν τῇ ἀφροδίτῃ* inscribuntur, adnotauit. est enim prima Philisci historia libri primi epidemion sectione tertia, cui Philisco quarta die omnia exacerbata dicuntur, quamobrem hac interpretatione recepta: expectanda fuisset crisis aliqua in septima die, istamen die sexta mortuus est. nec dicas, Galenum libri primi de diebus decretorijs capite quinto docuisse, quartum diem sexti quoque indicem esse: nam hoc est Hippocratem inscitia, aut negligentia condemnare, maxime vero, quod tantum inter se sextus dies, & septimus, Galeno auctore, differunt, vt ille tyranno, hic

vero

Quarta
ies non in-
dicat septi-
nam.

vero Regi similis dicatur.

Eodem libro Hippocrates, Metoni, dixit, quarta similiter die omnia exacerbata: ergo & hic in septima iudicari debuisset, exspectanda mors scilicet, uel saltem in sexta, ut Philiseo, tamen in sexta sanatus, dicitur. Eodem rursum, Erasinus dicitur in quarta molestissime se habuisse, & mortuus in quinta. ergo quartus dies non magis septimum, quam sextum, & quintum indicabit. tertij libri sectione prima, qui in Dealcis horto habitabat, huic sanguis de sinistra nare modicus quarta die fluxit, quid igitur exspectari debuit ex hoc casu? sanguinis quarta die de naribus stillationem Hippocrates damnat libri primi prorrheticorum primo contextu, ubi Galenus confirmat hoc symptoma malum esse, quod & hoc loco asseruit: mala vero symptomata: quæ die quarto apparent, mortem futuram in septimo portendunt, vel alioqui malam crisin, quod eodem loco Galenus docuit, & libri primi de diebus decretorijs capite undecimo, ergo æger propositus mori septimo die debuisset. quem tamen Hippocrates narrat die quadragesimo perfecte iudicatum.

Respondebit fortasse doctus aliquis, sæpenumero euenire, ut ob errores crisis ante, vel post septimum, fiat, hoc docente Galeno libri primi de diebus decretorijs capite undecimo, sed facile tolletur obiectio, si perpenderit, eundem Galenum, ob errores statuisse, crisin posse vno ante die fieri, ut sexto, cum septimo exspectatur, & uno, uel altero die post, uel certe non ultra quartum, nã & ad nonum, & ad undecimum usque produci crisin ob errores eodem capite undecimo libri tertij de diebus decretorijs proditum est: non autem usque ad quadragesimum, ut hæc ipsa probat historia.

Dicent alij fortasse, in hoc ægro, de quo nunc agitur, alia exstitisse, quibus cognosci potuit morbi longitudo, non autem, moriturum ægotantem, ut robur virium (hoc enim morbus alioqui letalis euinci potuit) & abscessus:

nam

nam splen eleuatus dicitur ipso die quarto : & quartæ sectionis aphorismo quinquagesimoprimum Hippocrates inquit, in febribus abscessus, qui ad primam indicationem non soluant, longitudinem morbi significant, quam significare etiam potuisset vrina, in qua die altera sedimentum erat crassiori farinæ simile.

Verum hæc quoque euasio, est Hippocratis perspicua accusatio: nam cur tam libere dixit, quartā indicare, quid futurum in septimo, cum tot rerum obseruatio sit necessaria, quæ crisin viderentur posse impedire, quarum mentionem in aphorismo minime fecit? hæc igitur ostendunt quartam septimæ indicem non esse, quibus similia innumera reperiuntur: nec dicat aliquis, plerumque euenire, vt quarta septimam demonstret, raro secus accidere, nam contra se rem habere, compertum experimentis habemus.

Undecima
o indicat
quartam de
imam.

Quod autem de quarta ostendi, de vndecima quoque statuendum est: nam eodem libro primo epidemion historia est Philini vxoris, cui somnus accessit die vndecima, quamobrem aliquid boni in quartadecima sperandum fuit. tamen ea mortua est die vicesima, similiter Epicratis vxor die vndecima sudauit, leuius habuit, an igitur die quartadecima sanata est? immo ea die grauitæ ægrotauit, & die octogesima tandem liberata est, ergo nec vndecima erit decimæ quartæ index dicenda.

Decima septima
non
dicat vi-
cesimam.

Sed nec decima septima vicesimæ index videri debet, nā libri tertij epidemion sectione prima, Hermocrates reciduiam passus est die decima septima, quod debuisset indicare perniciem in vicesima, is tamen obiit vicesima septima, cum in ipsa vicesima febris desisset: nec dicat aliquis, decimam septimam indicasse crisin, quæ die vicesima euenit, quoniam recidua in ipsa die septimadecima, malum est, at mala non significassent, ægrum die vicesima liberatum iri a febre, vt huic contigisse Hippocrates narrauit. Rursus ægrotum sequentem, qui in Dealcis horto decumbebat, ait decima septima sudasse per totum, alleuatum esse,

esse, licet non penitus a febre liber exstiterit, an igitur non fuit crisis perfecta ad vicesimam diem expectanda? at hic quadragesima tandem perfecte dicitur iudicatus: ergo nec decima septima vicesimæ index est.

Sed ipsis quoque verbis Hippocratis docere possumus, quartam septimæ indicem non esse, & ab undecima quartamdecimam non indicari: nam libro pronostic. secundo ait, si febris in capitis vulnere quarta die incaperit, plerisque ad undecimam iudicari: quod si undecima incaperit, iudicatur ad vicesimam, ergo nec quarta septimam, quia undecimam, nec undecima quartamdecimam, quia vicesimam, demonstrat.

Huc accedit Galeni auctoritas, qui ad aphorismum quartæ sectionis septuagesimum primum tradit, à septima nunquam indicatam esse quartamdecimam, & ab undecima interdum indicatam esse decimam septimam, & vicesimam.

Insuper hac ipsa vulgari interpretatione, redditur incertum, & dubium iudicium, & Medici pugnancia dicere compelluntur: nam sæpe fit, ut in ægro eodem, cuius morbus pertingat ad diem vicesimum, vel ulterius producat, indices dies contraria afferant indicia, quamobrem contraria quoque iudicia de eodem fieri necesse sit, quod maxime alienum est, atque ridendum: sed planius hoc explicabo. Tertius æger primæ sectionis libri epidem. tertij, cuius antea quoque mentionem feci, dictus est quarto die sanguinem modicum, merumq. de sinistra nare emisisse, quo indicio mors die septimo portendebatur, cum tamen eo die nulla crisis adfuerit. ecce mendacium. die vero undecima a febre liber exstitit. at si hunc diem conferas cum alijs, alterum reperiēs mendacium, & insuper contrarietatem, contrarietas est, quod liberari ægrum a febre, bonum est, at quarta dies perniciem indicauerat: mendacium vero alterum, quia si undecimus dies index est quartidecimi, bona, quæ undecimo apparuerunt, quartodecimo debuissent

esse meliora, & perfectiora: at contra euenit, nam quarto-
decimo febris reuersa est. Præterea, iudicia fiunt alia pa-
ribus, alia vero imparibus diebus, vti ipsæ accessiones, au-
ctore Hippocrate ipso, libri primi epidemion sectione ter-
tia: itaque Galenus libri primi de diebus decretorijs capi-
te vndecimo docuit, si concoctionis nota die quarta appa-
ruerit, & accessio diebus paribus fiat, iudicium die sexta,
vel octaua futurum, si vero in paribus accessio fuerit, septi-
ma iudicium expectandum, quibus clarissime notatur licen-
tia illarum propositionum, quarta est index septimæ, vn-
decima quartædecimæ, decima septima vicesimæ: quoniā
veræ esse non possunt, nisi distinctione adhibita, per pares
ne, an per impares dies accessiones fiant. cuius distinctio-
nis mentionem in aphorismo Hippocrates non fecit.

Postremo dubitari etiam potest, vtrum vulgata inter-
pretatio (de quo aliquid ante quoque dixi, quod hic non
inutiliter reperemus) verbis aphorismi respondeat, & per-
spicuitatis gratia, initio sumpto a postrema aphorismi par-
te, dies decima septima dicitur quidem spectabilis, vel in-
dex, sed non vicesimæ, cum nulla omnino vicesimæ men-
tio in aphorismo facta sit: nec est in Hippocrate demon-
strare expressam huiusmodi propositionem, decima septi-
ma est index vicesimæ sicut quoque in secūda eiusdē apho-
risimi parte expressa altera propositio non est, vndecima est
index quartædecimæ: tantum dicitur vndecima contem-
plabilis, siue index. quod vero sit quartædecimæ index,
sicut decima septima vicesimæ putatur, hoc coniectura
tantum ab auctoribus dicitur. id vero coniecere eo, quod,
in prima parte aphorismi, crediderunt, expressam esse hanc
propositionem, quarta dies septimæ index est, vt habetur
in antiqua, & Theodori Gazæ versione, existimantes, hunc
esse sensum Hippocratis verborum, τὸν ἐπὶ τῇ ἢ τετάρτῃ ἐπι-
διδως. quod si quis ostenderit, hæc verba necessario non
significare, a quarta septimā indicari, eo quoque vulgatæ
opinionis fundamentum infirmum apparebit: quia si non
habent,

habent, quo dilucide probent, Hippocratem docuisse, a quarta septimam indicari, minus docebunt, ab vndecima quartamdecimam, & a septimadecima indicari vicesimā. ostendo igitur dicta aphorismi prima verba posse aliud significare, quam, diem quartum indicem esse. antiqua versio est, septimæ quarta est indicatiua, Gazæ vero, septimi dies quartus index est. neutra satis videtur respondere Græce orationi: primo namque *πρὸς ἑπτά*, pluralis numeri, non potest significare septimum numero singulari, vti etiam latinis, dictio, septem, adiuncta pluralis numeri adiectiuo, non significat septimum, qui vnus sit, & is postremus, ab vno septem supputatis, sed significat omnes vnitates, quæ ipsa dictione, septem, comprehenduntur, aceruum, inquam, significat, qui septies monade repetita, conficitur: qui septem planetas dicit, non vnum aliquem ex illis dicit, qui sit in ordine septimus, sed omnes qui septenarium numerum complent. si quando eadem vox *ἑπτά* septimum significat, tunc habet adiunctum articulum singulari numero, & est veluti Ionismus quidam, vt videtur factum in quartæ sectionis aphorismo sexagesimo secundo. Quibus in febribus morbus regius ante diem septimum accidit, malum: vbi illa, ante septimum, in Græcis quibusdam leguntur, *πρὸς τὸ ἑπτά*, numero singulari, quæ forma dicendi ipsum septimum significat instar Italicismi, nam solemus dicere *il cinque*, *il sei*, *il sette* pro *il quinto*, *il sesto*, *il settimo*, Dantis poetæ Florentini versus est, *De l'un, se si conofce il cinque, e'l sei* idest, *il quinto*, *e'l sesto*, in paradisi descript. can. 15. sic Græce *πρὸς τὸ ἑπτά*, *inanti al sette*, idest, *inanti al settimo*. & hoc conuenit dicto aphorismo, quia, morbum regium accedere, non est intelligendum, ante septem dies, idest ante totos septem dies, quia sic non superueniret morbo, sed ante morbum nasceretur, & hoc videtur fieri, si scribatur *πρὸς πῶν ἑπτά* plurali numero, *inanti li sette*, vt aliqui codices habent, quod non potest recte explicari: quoniam noluit Hippocrates dicere, ante totos septem

dies, sed ante ipsum septimum, quod est manifestum ex lib. acutorum, ubi in eadem sententia scriptum est *πρὸ τῆς ἑβδόμης*, ante septimam, loco eius, quod dicto aphorismo scriptum est, *πρὸ τῆς ἑπτά*, ante septem. itaque sermo rectus non fert, ut dicamus, a quarta die indicari septem dies, ita enim primam quoque secundā, & tertiā, immo & seipsam quarta deberet significare, quoniam hæc quoque septenario comprehenditur: absolum est autem, indicare qui ante ipsam sunt dies, & seipsam. itaque nec antiqua, nec Gazæ versio recipi debet, quia falsam reddunt sententiam, & verbis aphorismi minime congruentem: quod si quis contendat, vel probet etiam *τὸν ἑπτά* de ipso septimo dici posse, saltem dubia erit interpretatio, quia cum de primo, tum de omnibus septem accipi potest. quia vero, si pro septimo sumatur, repugnant, quæ ante dicta sunt, satius est, pro ipsis septem accipere.

Nostra vero interpretatio, rebus ipsis, & aphorismi verbis consentanea est. casus, & symptomata, quæ certo die apparent, ut quarto, futuros quidem successus indicare, non est dubium, sed quia hoc potest prædici, euenturum ad certam, & præscriptam diem, potest etiam absque diei alicuius definitione, priorem modum & a veritate, & ab Hippocratis mente, & sermone alienum, supra ostendi, quoniam nec verum est, nec Hippocrates dicit, septimam a quarta indicari. verus alter modus est, nam & quarta, & undecima, & septimadecima merito dicuntur contemplabiles, siue indices, quoniam quæ illis primum diebus in ægris apparent, illa de futuris successibus nos certiores faciunt, absque tamen vlla temporis definitione. sed res exemplis illustrior reddi debet.

Libri secundi epidemion sectione tertia scriptum est, sanguinis contingentes die quarta eruptiones, ægre iudicant, non ait, septima die futurum iudicium, sed infinite, iudicium esse difficile: quia hoc verum, illud falsum reperitur. igitur quarta indicat quidem, sed non septimam: dixi ante,

te, sextam quoque indicare, sed infinite, quia si rigor ^{a4.aph. 29} fiat, difficile iudicium sequitur, sed qua die futura sit iudicatio, non est expressum, quia incertum. libro ^{b4. acut. 6} acutorum inquit auctor, si febricitanti quarta die lingua conturbata quædam loquitur, & alius excernit biliosa, & liquida, is delirabit. at quando futurum sit delirium, non exposuit, quia incertum. in Coacis de die vndecima hæc habentur: Sanguinis stillationes vndecima die contingentes, difficiles sunt: sed quo die, quid futurum, prætermisum est. scilicet, quod Hippocrates nouerat, id litteris mandabat, ut posteris vsui esse posset, quæ omnino ignorabat, quod silentio inuolueret, accutandus non est.

Si ego velim cunctis meis adnotationibus hanc rem confirmare, infinitum opus aggrediar, tam multa huius veritatis causa indagandæ in aduersaria mea contuli: sed videtur necessarium aliqua narrare, ne videar pudori meo plus satis parcere, & lectoris commodo parcius iusto propicere.

Dum hæc scribo, Samuel Polonus nobilis adolescens feбри continua detinetur, quæ singulis diebus a meridie magis affligit, nec quarto die, nec vndecimo aliquid effectum dignum euenit, interim dolor capitis vehemens, & pondus, lotium rubrum, & crassum, somnus interruptus: ad diem decimam septimam (cum nec febres iam æque vehementer exercerent, & satis dormiret, & promptiorem quoque ad cibum se exhiberet) lotium mutatum est: copia maior, sed mane, ut copiosius, ita dilutius, a meridie vero est coloratius: quid igitur? vicesima die fuit expectandum iudicium aliquod? postridie etiam, hirudinibus retro aures positæ, sanguis copiose extractus dolorem, & capitis grauitatem ex toto sustulit: sed vicesima die solito more febris mansit, & sequentibus diebus, indicante euentu diei decimæ septimæ morbi productionem (cui ad stipulatur lotij varietas, ut libro ^c acutorum Hippocrates docuit) non autem iudicium aliquod ad certam diem: productus

A.D. 1590
Cal. Iulij.

a4.aph. 51.

ductus igitur morbus est in diem quadragesimum, a quo
 sensim in melius proficiens paucis diebus restitutus est.
 anno Do. Biennio ante Franciscus Vitocius senex febre continua la-
 88. Men- boravit, lingua in primis aspera, lotium perturbatum,
 Januario tremores, delirium. die quartadecima lotium perspicuum
 reddi, & omnia remittere. decima septima recidiva, ex
 qua ægrum morituum intelleximus, obiit autem decima-
 nona, non expectata vicesima. hæc sunt diei decimæ se-
 ptimæ exempla: dicamus de vndecima.

anno Do. Anno elapso, febre continua, quæ singulis noctibus
 89. men ingrauescebat, laboravit Antonina Rogheria Mutij Bufa-
 Octob. li Patritij Romani coniunx. die vndecima semel reddidit
 lotium præter morem perturbatum, & coloratius. ex eo
 conieci periculum imminere gravissimum, at quo die cri-
 sis esset expectanda, incertum: vndecima dicitur quartæ-
 decimæ index, at id non fuisse dicendum, experimenta do-
 cuerant. illa defuncta est ineunte die tertiadecima. quartæ
 vero diei exempla sunt longe plura.

Menſe Aprī Anno eodem, Augustinus Augustinius in febrem inci-
 dit continuam. quarta die lotium comparuit crassius, &
 coloratius: quid igitur in septima expectasses? quinta die
 febris cessavit, & aliquot diebus sine febre fuit. recidiva
 facta est die decimatertia. deinde sanatus est. recidivam
 ex motu quarta die facta prædixi quidem, sed absque tē-
 poris definitione: quia si dixissem, crisin futuram certo
 die, sciebam facile futurum fuisse, ut mentirer.

Anno Do. Aurelius Carefana adolescens Rom. ante duos annos
 88. Men- primis tribus diebus febre continua correptus est, secun-
 e Julio. do ac tertio die nulla exacerbatio, quarto die horruit, ve-
 hementius febriit: periculosum, dixi confestim, morbum
 futurum, nec solum iri, ægro superſtite, nisi ſpacio ac
 tempore admodum longo. ſi dixiſſem, die ſeptima crisin
 futuram vel bonam, vel malam, mendacium fuiſſet inſi-
 gne, intra diem vicesimum acutus fuit morbus, ſoporofus,
 tremulus, delirus diu fuit, poſtea mitiore facta ægritudi-
 ne, poſt

ne, post tertium mensem pristinae integritati restitutus est.

Differt tamen tempus a tempore, hominis natura, causa quoque plurimum conferunt, ut recte de futuris coniectura capi possit, nam ex eisdem signis, & eodem die, secus vere, quam autumno praedicemus. sic

Ludouico Bosio adhuc iuueni mense Aprili de naribus sanguis die quarta exiuit; cum febris continua esset; & sanatus est die vicesima secunda. & mense Maio Euerardus Monaldescus intra quindecim dies a febre liberatus est, quae quotidie exacerbabatur, cum quarto die sanguis de naribus multus fluxisset, ipse vero adolescens esset.

Anno D.
1587.

Maximiano Bruno Canonico saeculari S. Georgij in Alga Venetiarum (ut vocant) mense Septembri in febre, continua existenti, die quarta sanguis e naribus: morbus est ultra diem sexagesimum productus, aetate iam consistenti.

Anno D.
1586.

Paulus Leopardus adolescens mense Aprili, anni eiusdem, in febre continua misit quarta die sanguinem de naribus. octaua die mortuus est.

Nicolaus Mara, alumnus Collegij Germanici, mense Nouembri, in tertiana sanguinem de naribus quarta die reddidit, qua etiam die febris non omnino cessauit, quae deinde fuit continua; obiit die quintadecima.

Anno D.
1584.

Sed de tota praedicendi ratione alibi differendum est. His vero exemplis intelligitur, dierum consensum eiusmodi non esse, ut vel semper, vel plerumque dies quarta septimam indicet: sed casus, diebus indicibus apparentes, morbi constitutionem, quae futura est, sine temporis definitione, significare. quod satis est ad praesentis aphorismi explanationem.

Sed obijcitur aphorismus quartae sectionis septuagesimus primus, qui docet, a quarta die septimam definite indicari. Quibus septima iudicatur, his nubeculam habet quarto die vrina rubra. respondeo, hunc aphorismum non attingere meam interpretationem: hic enim tantum docet, aliquando septimam a quarta indicari, & hoc speciatim

ciatim, in quibus morbis rubra appareat vrina, & alia, quæ solent bonam crism denunciare, debito more, adfuerint: sic etiam non negavi (hoc enim Hippocrates docuit) quartam diem aliquando esse vndecimæ internūcium. negatur simpliciter a quarta indicari septimam: & communiter omnestam bonam, quam prauam iudicationem indicari cum existiment, obiectus aphorismus solam salubrem crism comprehendit: nam si ex bonis signis, quarta die apparentibus, potest dignosci, morbum septima iudicatum iri, non est necessarium, vt ex malis etiam mortem futuram eadem die, statuamus: nam, etsi nonnumquam euenit, plerumque tamen est falsum, vt experimentis didicimus.

Illud est perpetuo verum, absque temporis definitione dies contemplabiles vocatos, vel indices, futuram morbi constitutionem denuntiare, vel longam, vel periculosam, & hoc est propositi aphorismi documentum. est quidem optabile, certam quoque crisis diem præcognoscere, & nos huic quoque rei pro viribus operam dedimus, sed hoc aphorismo hæc prædicendi ratio non comprehenditur: nec vno præcepto tradi potest, sed multis, de quibus Hippocrates alijs locis (quoad sciri potest) verba facit, vt gratia exempli, aphorismo dicto septuagesimo primo sectionis quartæ, & libro secundo prorrheticor. vbi de febre loquitur vulneribus capitis adueniente, cuius etiam loci mentionem antea fecimus: & non est in his contrarietas aliqua, sed consensus, atque ordo pulcherri-
mus: nam prædictio successus ægritudinum alia habetur ex indicijs certo die apparentibus, alia vero ex eodem, quocumque die conspiciantur, & de posteriore Hippocrates passim multa narravit, prioris autem alia communis est, alia priuata. posterioris exemplum est ille aphorismus quartæ sectionis vicesimus nonus, quibus in febribus rigores sexto die. & tricesimus sextus, sudores febricitantibus si incæperint. prioris vero alia fit absque temporis defini-
tione,

tione, quo tempore successus futurus est. alia vero certa
 die expressa. eius vero, quæ certum tempus non habet,
 aliquod præceptum commune reperitur, ut in hoc apho-
 rismo, de quo differitur, cum dicitur, quarta, vndecima,
 & decima septima indicare. aliquod est priuatum, cuius-
 modi est illud in Coacis prædictionibus, sanguinis stillatio-
 nes vndecima die contingentes. alterius, quæ nititur indi-
 cijs certo die euenientibus, & certam quoque successus fu-
 turi diem præscribit, varia apud Hippocratē monumenta
 leguntur, ut libro secundo a prognosticorum in sermone de ^{a 2. prog.}
 suppuratione, & libro b tertio, vbi loquitur de spontanea ^{b 3. prog.}
 vomitione. Iam vero ipsum percurremus aphorismū, ex
 quo intelligemus, verbis Hippocratis magis nostram, quam
 vulgatam interpretationem, congruere. πὼν ἐπὶ α̃ fidelis in-
 terpres debet vertere; non, septimæ, vel septimi, singulari
 numero, nam hæc est commētatio potius, quam translatio;
 sed, septem, numero plurali, ut intelligamus, dierum septē:
 sermo est enim haud dubius de diebus. ἡ τετάρτη, quarta, ἐπὶ
 δηλός, hæc vox varia significat, propterea facile fuit in eius
 explanatione a recto tramite deuiare, & obscuram, & fal-
 sam aphorismi sententiam reddere. Hippocrati ἐπὶ δηλός est
 conspicuus, seu manifestus, uti libro de carnibus, cum ho-
 mo dicitur conspicuus esse ab anno septimo ad decimum-
 quartum. αὐξάνεται δὲ ἐπὶ τὴν γένησιν ἐπὶ δηλός, ἐπὶ δηλός δὲ μάλιστα
 γίνεται ἀπὸ ἐπὶ α̃ εἰς τέως μέχρι τεσσαρεσκαίδεκάτατος, quo sensu acce-
 ptum est quoque ab Aristotele libro quarto de generatio-
 ni animalium, ἐν οἷς ἔθνεσι πονητικὸς ὁ τῶν γυναικῶν βίος, οὐδ' ἡ κῆ-
 ρις ὁ μοίως ἐπὶ δηλός ἐστ. quibus in gentibus mulierum victus
 laboriosus est, nec conceptus similiter est manifestus. &
 paullo post, τοῖς μὲν αὐτῶν ὀλίγη γίνεται κάθαρσις τοῖς δὲ οὐκ ἐπὶ
 δηλός ὅλως. his quidem exigua purgatio fit, his vero omni-
 no non conspicua, sed hic significatus huic loco non infer-
 uit. accipitur etiam pro simili, ut notat Aristophanis Græ-
 cus interpres ad illud Pluto. ἀλλ' ἔστιν ἐπὶ δηλόν τι πεπανεργικότι.
 sed est simile impostori. verum neque hic sensus quadrat
 D aphorismo

aphorismo . est alius significatus, qui ex Aristotele intelligitur libri octauī de historia animalīū, capite decimooctauo, nam inquit τῶν δ' ὀρνίθων ἐν ἀρρώσiais ἐπίδηλος ἡ πτέρωσις γίνεται. auium in morbis indicium est pluma, vel (si libet) index est pluma, qui sensus cōuenire potest aphorismo, si recte accipiat, sed non caret propter ambiguitatem obscuritate : namque, ut Aristoteles dixit, ἡ πτέρωσις ἐπίδηλος τῶν ὀρνίθων, pluma index auium, hoc est, indicat aues: ita Hipp. videtur dicere, τῶν ἐπὶ τῇ τετάρτῃ ἐπίδηλος. quarta index septimæ, hoc est, septimam indicat : quæ sentētia, quas habeat difficultates, ante docuimus. est igitur postremo alter significatus eiusdē vocis, uidelicet, insignis, & illustris, dicemus etiam conspicuus, hoc est, dignus, qui aspiciatur, & obseruetur, dignus quem medici contemplentur, uel dicamus etiam, index, sed ita, ut dicatur index, absolute, nō autem, ut dirigatur ad illud, septem, uel septimi, ut uidelicet propositionis subiectum sit totum hoc, septem dierū quarta, de quo subiecto dicitur, index, ut intelligamus, quartam esse indicem non dierum, sed morborum: non secus, atque si dicatur, quarta inter dies septem, siue ex diebus septē, insignis est, quia ex ijs, quæ in illa ægri patiuntur, futuræ morborum constitutionis signa certissima capiuntur. septē uero dies dicuntur, qui ab uno, hoc est primo ægritudinis die numerantur, donec ad septimum deuenierimus: hæc autem est prior hebdomada totius ægritudinis. cui succedit secunda, cuius initium est dies octaua, ut in aphorismo scriptū est. ἐτέρης ἐβδομάδος ἢ ὀγδοῇ ἀρχῇ. alterius, uidelicet secundæ hebdomadis, octaua initium. quī modus dicēdi docet, in prioribus uerbis de prima hebdomada sermonem esse : non autem uerbis illis, septenorum quartus est index, significari, omnes septenarios : quia dictio, septem, non accipitur unquam ad aliud significandum, quam numerum ex primis septem monadibus confectum. secundæ igitur hebdomadæ dies una est contemplatione digna, ut etiam primæ, & hæc est undecima, ideo inquit Hippocr. θεωρεῖν δὲ
in c. de

ἡ ἐνδεκάτη. contemplabilis uero undecima. cur sit contem-
plabilis, docet deinceps inquiens, αὕτη γάρ ἐστι τετάρτη τῆς
ἐτέρας ἑβδομάδος. hæc enim quarta est alterius hebdomadæ.
quibus verbis ostendit, parem esse undecimæ, & quartæ ra-
tionem, quam obrem intelligimus, pro synonymis accepta,
ἐπίδηλος, & θεωρητὴ. index (ut utar vulgato nomine) & con-
templabilis. non dicit autem, decimam septimam esse con-
templabilem ob quartamdecimā, sed absolute inquit, con-
templabilis, ut ostendat, ex ea posse, de futura morbi con-
stitutione aliquid iudicari, ijs videlicet consideratis, quæ ea
ipsa die notatu digna ægris eueniunt, ut de quarta dictum
est. non dicitur autem aliam ob causam contemplabilis,
quam ob dictam rationem, non quia cum quartadecima
consensum habeat, & futuram iudicationem in quartade-
cima, ostendat; quod nec in aphorismo expressum est, nec
euentui respondet. His de secunda hebdomada explicatis,
accedit Hippocrates ad explicandam tertiam. cuius ini-
tium non explicauit quidem, sed ita locutus est, ut neces-
sario colligamus, diem quartamdecimam, quæ finis est se-
cundæ, initium esse tertiæ, illud vero aperte docet, diem de-
cimam septimam esse huius septimanæ quartam: ergo pri-
ma est ipsa quartadecima, ab hac enim sola supputandi sum-
pto principio, decima septima est quarta: ait vero ipsam de-
cimam septimam esse contemplatione dignam. θεωρητὴ δὲ
παλιν ἡ ἐπτακαίδεκάτη. cōtemplabilis autem rursus septima-
decima. ratio, αὕτη γάρ ἐστι τετάρτη ἀπὸ τῆς πενταρεσκαίδεκάτης
quia est hæc quarta ab decima quarta. quo docemur, initium
tertiæ huius hebdomadæ quartam decimam, & finem vi-
cesimam, licet vicesimam non exprefferit. sed subdit alte-
ram rationem, quod eadem decima septima ab undecima
(exclusa tamen) septima est, & idcirco contemplatione di-
gna. hæc hæctenus. In hac autem verborum serie, quæritur
iure primum, cur quarta dicta sit illustris, insignis, ἐπίδηλος,
deinde, cur vnā diem tertiæ hebdomadæ principium fa-
ciunt, & finem secundæ. insuper, cur ait Hippocrates esse

vndecimam contemplabilē, quia est quarta ab ipsa septima, & decimam septimam, quia est quarta a quartadecima, & septima ab vndecima.

quarta eur
sta illu-
is.

aph. 71.

aph. 74.

aph. 87.

ume. 78.

um. 79.

ib. 4. acut.
5.

Respondeo, quartam, vndecimam, decimam septimam esse contemplabiles, sed ex his quartam maiora habere privilegia, & idcirco peculiariter dictam esse insignem, illustremq. hoc est maxime contemplabilem: quod multis ex Hippocrate locis ostēdi potest: nam quarta sectione aphorismorum scriptum est, quibus septima iudicatur his nubesculam habet vrina quarta die rubram. & eadē, quibus speratur, abscessum futurum ad articulos, liberat ab abscessu vrina multa, valde crassa, & alba facta, qualis in laboriosis febribus quarto die quibusdam incipit fieri. in septima sectione, quibus in febribus quarto die sanguis e naribus fluxerit, malum. libri Epidemion secūdi sectione tertia, die tertio contingentes sanguinis eruptiones ægre iudicāt. In Coacis. In febre ardente fluxio sanguinis e naribus, quarta die, mala est, si non aliud quid boni coinciderit. verum quinta minus periculosa est. & in eisdem, si a quarta die sanguinis fluxus fiat, diuturnitatē significat, & alius erumpit, & crurum tumores. item in eisdem. soporosi in principiis euadentes, cum capitis, lumborum, colli, præcordij dolore, vigilantes, num phrenitici sunt? nasus in his destillans, perniciosus, tum alias, tum quarta ab initio die. quæ leguntur initio quoque primi libri prorrhetic. libro de articulis, reponere vero oportet eadem die (sermo est de luxatis digitorum articulis) aut postridie: tertio, aut quarto minime: quarto enim die maxime recrudesce solent. item in eodem; resectiones ossium perfectæ circa articulos, & in pede, & in tibia ad malleolos, & in cubito adiuncturam manus, plerisque, quibus resecantur, innoxia sunt, si non statim animi deliquium euertat, aut quarta die febris continua accedat. Insuper libro de diæta morborum acutorū, si febricitanti quarta die lingua conturbata quædā differit, & alius excernit biliosa, & liquida is delirabit, leguntur

leguntur vero & alia eodem libro, si dies quartus in aliquo iam dictorum tertio fuerit similis, scire licet ægrum in periculo versari. præterea libro secundo prorrheticorum, incipere febrem in capitis vulnere quarta die, valde lethale est. tam multa igitur Hippocrates de quarta die notauit, ut iure merito non solum contemplandus, sed insignis etiā atque illustris dictus sit. sunt quidem etiam vndecimus, & septimus decimus contemplandi, sed tam multa de his, atque de quarto, non sunt notata, & litteris tradita, propterea, ipsi quarto ut cedunt, ita cognomen illustris non sunt consecuti.

lib. 4. ac
57.

Num. 23.

Alteſi quæſito Galenus ad hunc aphoriſmum reſpōdet, inquiens, hoc in libro de diebus decretorijs docuimus. in præſentia vero ſufficiet, etiam ſine cauſſa, nouiſſe, quod experientia comprobat. poſſumus igitur (nec aliter fortaſſe poſſumus) reſpondere, Hippocratem hoc ſtatuſſe experimētis perſuaſum. libro ſecundo de diebus iudicatorijs attulit quidem Galenus rationem, ſed eam, quæ, ut ſuperior, ita rem eſſe, non cauſſam, doceat, nam ait, viceſimum diem eſſe iudicatorium, qui finis tertiæ ſeptimanæ, ex Hippocratis ſententia, ſtatuī debet: hinc vero efficitur, ut quartus decimus (qui eſt finis ſecundæ hebdomadæ, ut inde certo conuincitur, quod vndecimus pro quarto ſecundæ ſeptimanæ accipitur) ſit initium tertiæ. ſed hoc non eſt, docere, quamobrem coniungi debent & confundi ſecundæ finis, & tertiæ ſeptimanæ principium: docet tantum, hoc Hippocratem voluiſſe, & hoc effici, & concludi ratione ſumpta ex ijs, quæ ab illo manifeſte dicta ſunt. itaque non eſt alia manifeſta cauſſa, quamobrem id Hippocrates ſtatuert, niſi experientia, ut omnia artium principia hoc nituntur fundāmento. Hippocrates aliam videtur rationem indicafſe libro prognoflicorum dicēs, dierum ſupputationem, qui a medicis obſeruandi ſunt, per integros dies fieri non poſſe, quippe cum nec annus, nec meſes ipſi integris diebus numerari poſſint. itaque non eſſe mirum, quod in ſecunda,

lib. 2. de di
bus iudica
cap. 3.lib. 2. de di
bus iudica
cap. 3.lib. 3. pro
gn. 3.

b. 2. de die
us] decret.
p. 4.

secunda, & tertia hebdomada integritas non appareat: sed neque hoc satisfacere potest: quia nō docet, cur prior hebdomada distinguatur a secunda, tertia vero minime: cur enim non potius illæ, quam hæ iungendæ fuere? esto, tres hebdomadas viginti diebus, vno scilicet minus, compleri, nec quærendam integritatem: iam non hoc quærimus, sed, cur tertia potius cum secunda septimana, quam secunda cum prima iungi debuerit. Sed vt vicesimū decretorium, non vicesimum primum, docente experientia, Hippocrates notauit, quod Galenus fassus est libro secundo de diebus decretorijs, ita didicit experimentis (vt ante ex eodem Galeno asserui) eundem esse diem secundæ hebdomadæ postremum & tertiæ primum constituendum.

lib. 2. de die
us] decret.
p. 4.

Reliqua est postrema, & difficilior quæstio, cur dicta sit vndecima contemplanda ob eam rationem, quod quarta sit alterius hebdomadæ, quasi sumpserit, cuiuslibet septimanæ quartam diem contemplatione dignam esse, quamobrem & decimam septimam similiter contemplandam dixerit, quia est tertiæ hebdomadæ dies quarta, facto supputationis initio a quartadecima. cuius tamen contrariū ante docuimus, cum tres tantum esse dies indices, explicauimus: sed, cur etiam Hippocrates adiecit, decimam septimam esse contemplandam, quod sit septima ab vndecima, hoc enim quasi docet, omnem septimam diem esse contemplandam, cum tamen hoc nusquam docuerit.

His respondendum existimo. omnem quartam, & omnē septimam contemplandam esse, apud Hippocratem non existare. sed nec dicendum fuisse, quia & incompertum est, neque ostendi argumentis euidentibus potest. vsus, & rerum observatio docuit, quartam diē futura mala clarissime demonstrare, illa igitur præ cæteris notanda est. eisdem magistris innotuit, vndecimam quoque, & decimam septimā esse malorum nuncias. cum autem hæc ita cognita fuerint, posito eo, nempe quartam ex septem esse contemplatione dignam, potuit Hippocrates probabili ratione cōcludere,

vndeci-

vndecimam esse inspiciendam : scilicet, addita ad experiē-
 tiam ratione, quod qualē habet in priori hebdomada vim
 dies quarta, talem habet in sequenti dies vndecima (quod
 docuit experientia) ergo vndecimam contēplandam, quia
 est secundæ hebdomadæ dies quarta. & eadem dicenda
 erunt de die decima septima, cū dicat esse quartam a quar-
 tadecima. cūr autem dixerit, decimam septimam esse con-
 templandam, quia sit septima ab vndecima, hoc est iudica-
 tu difficillimum : quando nullo docuit loco, septimos dies
 esse contemplandos. itaque existimo, noluisse, hanc diem
 contemplatione dignam statuere hac de caussa, quia sit se-
 ptima ab vndecima; hoc enim experientiæ debebatur; sed
 hoc adiecisse ad confirmandum, decimam septimam esse
 quartam a decima quarta, posito tertiæ initio hebdomadæ
 in ipsa decima quarta, quia si etiam dicemus decimā septi-
 mam esse septimam, huius septennij principium locādum
 esset in ipsa vndecima, licet eadem sit quarta alterius heb-
 domadæ, cuius initium est dies octava, vt non miremur, de-
 cimam quartam, quæ finis est alterius septimanæ, esse ter-
 tiæ principiū, & idcirco, sumpto ab ea supputationis prin-
 cipio, decimam septimam quarto loco occurrere, quando
 etiam vndecima, quæ quarta est, pro prima cuiusdam heb-
 domadæ accipitur. posset tamē Hippocrates accusari, qua-
 si hæc temere dixerit, quia dies quælibet post septimam po-
 test statui initium, & finis alicuius septimanæ: sed obiectio
 tollitur facile, quia nullum est mysterium in eo, quod obij-
 citur, si videlicet dies quælibet vltra septimam dicatur ini-
 tium & finis cuiusdam hebdomadæ : mysterium vero est in
 eo, quod Hippocrates proposuit, quia libro prognosticorū
 sex morborum aggressibus dies certos statuit ab vno ad vi-
 ginti, videlicet quartum, septimum, vndecimum, decimum
 quartum, decimum septimum, vicesimū: itaque non est dies
 quilibet alicuius hebdomadæ principium dicendum: quia
 nihil ad prædicendum conduceret.

Errata corrigenda.

Pag. 3. παραπαλαιδείγτης. legendum, παραπαλαιδείγτης.

Pag. 11. Sed L indicauerit nota, L, delenda.

Pag. 24. ex eodem. legendum, ex eisdem.